

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

2025-YIL APREL. NAVBATDAN TASHQARI SON

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 441 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 28-fevraldagi 333/5-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ПРИНЦИПЫ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	12
Набиев Дилмурод Хамидуллаевич	
YaShIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLASH TIRISH TA'SIRIDA MEHNAT BOZORINING TRANSFORMASIYASI	19
Abduraxmanov Kalandar Xo'jaevich	
РОЛЬ ТВОРЧЕСКОГО ТРУДА В ПОВЫШЕНИИ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ	26
Гулямов Саидахор Саидахмедович, Икрамов Мурат Акрамович, Очилов Акрам Одилович	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASH MAQSADIDA "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ZARURATI	33
O.X. Hamidov, D.Sh. Yavmutov	
ESG-ИНСТРУМЕНТАРИЙ КАК ФАКТОР УСИЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	38
Татьяна Юрьевна Анопченко, Сергей Вадимович Ревунов, Роман Вадимович Ревунов	
TRANSITION OF RUSSIAN REGIONS TO A CLOSED-LOOP ECONOMY	49
Nikonov Sergey Mikhailovich, Ochilov Akram Odilovich, Filipenko Alexander Alexandrovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TUZILISHI	53
Navruz-Zoda Baxtiyor Negmatovich	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА И МОДЕРНИЗАЦИИ РАБОЧИХ МЕСТ В УЗБЕКИСТАНЕ	59
Зокирова Нодира Каландаровна	
KREATIV IQTISODIYOT VA UNING INDUSTRIYA TURLARINING NAZARIY MASALALARI	64
Mamayunus Pardaev, Obid Pardaev, Akram Ochilov	
EKOLOGIK OMILLARNI HISOBGA OLGAN HOLDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHDA ERISHISH	73
Saidov Muhammadali Hakimovich, Ochilov Akram Odilovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o'g'li	
INNOVASION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI KOOPERASIYASINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	81
Raxmatulla Ergashev	
KARTOSHKKA MOSLANUVCHAN NAVLARI TURLI EKISH MUDDATLARI VA MULCHALASHLARDA HOSILDORLIGI HAMDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	86
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Toshpulatova Surayyo Tulqin qizi, Ismayilov Alisher Isroilovich	
YASHIL IQTISODIYOT – INNOVATSION RIVOJLANISHNING KALITI	90
Mirzayev Kulmamat Djanakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93
Сайёра Насимовна Хамраева	
SABZAVOT (SHIRIN) MAKKAJO'XORI AJRATILGAN MOSLANUVCHAN NAV-DURAGAYLARINI ASOSIY VA TAKRORIY EKINLAR SIFATIDA TURLI MUDDATLARDA YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	97
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Nurillaev Ilhom Xolbek o'g'li, Jabborov Botir Shukurovich	
ZAMONAVIY BOZOR MUNOSABATLARIDA SAVDONI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY JIHATLARI	101
Ivatov Irisbek	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	105
Yadgarov Akram Akbarovich, Abdiyeva Flora Botir qizi	
GREEN ECONOMY: GLOBAL PERSPECTIVE AND UZBEKISTAN'S PATH	110
Dilmurod Mirza-Akhmedovich Rasulev, Dildorakhon Ulugbek kizi Shomuradova	
OLIY TA'LIM XIZMATLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TARG'IB QILISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	113
Musayev Bekjon Shukurillayevich	

TURIZM INDUSTRIYASINI BARQAROR STRATEGIK RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR TAHLILI	116
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
ЗЕЛЁНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ФАКТОРЫ ЕГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	120
Орипов Ильхом Абдуллаевич	
Перспективы развития цифровой трансформации в Республике Узбекистан	128
Мусабеков Джорабек Хакимджанович, Воронин Сергей Александрович	
YASHIL IQTISODIYOT – BARQAROR RIVOJLANISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	133
G.Erkayeva	
Barqaror ish o'rinlarini yaratishda yashil iqtisodiyotning o'rni	138
Qo'chqorov G'aybulla Fayzullayevich, Qo'ziyeva Shaxnoza Bozor qizi	
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	141
Фазлитдин Бахадирович Аминов	
RESPUBLIKADA EKOLOGIK TOZA MAHSULOT YETISHTIRISH ASOSIDA ELEKTRON SAVDONI RIVOJLANTIRISH.....	145
Q. J. Mirzayev, F. F. Ulug'murodov	
Qoraqalpog'istonda sanoatni restruktizatsiyalash va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish: muammolar, istiqbollar va statistik tahlillar	150
Abipova Gulmira Salavatdinovna	
CHORVACHILIK XO'JALIKLARINI RIVOJLANTIRISHDA AGLOMERATSIYANING AHAMIYATI.....	153
Xusainov Oybek Jabborovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASINING KOMPANIYA UCHUN AHAMIYATI.....	156
Ergashev Toxir Kurbanovich, Toxirova Nigora Zokirjon qizi	
CHORVACHILIK KLASSTERLARI VA AGLOMERATSION RIVOJLANISH: O'ZARO TA'SIR VA SYNERGIYALAR	161
Xusainov Oybek Jabborovich 161	
HUDUDLARNING INNOVATSIYON SALOHİYATINI VAHOLASH	165
J.A. Ismatullayev, A. Do'lanov	
СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	171
Нафасов Тохиржон, Г. П. Эркаева	
Mamlakatimizda ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan islohotlar.....	174
Djurayev Olimjon Narkulovich	
USE OF THE ADVANCED EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES OF FARMING AND HOUSEHOLDS....	178
Ochilova Nargiza Akramovna	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	181
Xidayatova Nigora Shorakibovna	
IQTISODIY O'SISHDA MEHNAT MIGRATSIYASINING AHAMIYATI.....	184
Djurayev Olimjon Narkulovich, Saidakbarov Jamshid Ne'matullo o'g'li	
TURIZMNIDA RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	189
Qosimov Jahongir	
РЫНОК ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ В ТУРИЗМЕ В УСЛОВИЯХ ДИВЕРСИФИКАЦИИ И ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ГОСТИНИЧНОЙ ИНДУСТРИИ.....	192
Ташмаматов Садирдин Нажмиддинович	
O'zbekistonda turizm sohasida faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasini oshirishda dual ta'limdan foydalanishni boshqarish.....	196
Ochilov Akram Odilovich, Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi	
МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARIDA AUTSORSING XIZMATLARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	201
Nasiba Ergasheva	
KORXONALARDA XODIMLARNI BOSHQARISHNING ASOSIY TAMOYILLARI	207
Djurayev Olimjon Narkulovich, Nurullayeva Vazira O'ktamovna	
ЗЕЛЁНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ И РИСКИ	211
Номазов Бахром Бобомурадович	

ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ESG В ФИНАНСОВУЮ СФЕРУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	215
Алимова Азиза Шерзатовна	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON MANAGEMENT	219
Ergashev Tokhir Kurbanovich, Tohirova Nigora Zokirjon kizi	
ЎЗБЕКISTONNING “YASHIL IQTISODIYOT STRATEGIYASI”NI AMALGA OSHIRISHNING ZARURIYATI VA ISTIQBOLLARI	224
Ergasheva Nazira Muratovna, Soyibov Mirjon Bekjonovich	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УСЛУГ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ, ВЛИЯЮЩИХ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	227
Алимова Муниса Юлчиевна	
РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЗНАЧИМОСТИ.....	232
Расулов Нозимжон Набиджонович	
AGLOMERATSIYA VA IQTISODIY O‘SISH: SABAB–OQIBAT ALOQASI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	236
Xidoyatova Nigora Shorakibovna	
KORXONALARNING SOLIQ IDORALARIDA HISOBGA OLINISHIDAN HOSIL BO‘LGAN ORTIQCHA TO‘LOVLARINI VOJXONA TO‘LOVLARIDA HISOBGA OLISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	239
Boykabilov Bahodir Mustafaevich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARGA INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	242
Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o‘g‘li	
ORGANIK QISHLOQ XO‘JALIGIDA “IXTISOSLASHTIRILGAN AGROKOOPERATIV” TASHKIL ETISH ORQALI TA‘MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH.....	248
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA‘LIM MUASSASALARINING MOLIYAVIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHI UCHUN ZAMONAVIY HUQUQIY ASOSLARI.....	254
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
TURIZMNING MADANIY-TARIXIY RESURSLARI: ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TAMOYILLAR	258
Ruzmanov Dilshod Usmanovich	
BARQAROR TURIZM DESTINATSIYALARINING SIG‘IMINI BAHOLASH METODIKASI.....	262
Ibroximov Nodirbek Xasanovich	
ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ КАК ОСНОВА ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	266
Хусаинов Равшан Рахимович	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ И ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	272
Раимова Муборак Джураевна	
“YASHIL IQTISODIYOT”NING ASOSIY XUSUSIYATLARI	276
Djumayev Asqar Xaydarovich	
RAQAMLI MARKETINGNING ISTE‘MOLCHI XULQ-ATVORIGA TA‘SIRI.....	281
Raimova Muborak Jurayevna, Dilmurodov O‘tkir	
HUDUDNING IJTIMOIY-IQTISODIY SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	287
SH.A. Buriyev	
SAVDO XIZMATLARINING ASOSIY FAOLIYAT KO‘RSATKICHLARI TIZIMINI BAHOLASH.....	291
Muxamedova Aziza Ravshanovna	
YASHIL IQTISODIYOT VA GLOBAL IQLIM O‘ZGARISHI: YASHIL IQTISODIYOTNING IQLIM O‘ZGARISHINI YENGISHDAGI O‘RNI VA GLOBAL HAMKORLIK.....	295
Usmonov Murodjon Xolmurod o‘g‘li, Ulug‘bek Eshmaxmatov	
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	299
Абдулов Дамир Рустамович	
ЎЗБЕКISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH ISTIQBOLLARI	305
Yuldashev Shamsiddin Qiyamiddinovich, Boliyeva Baxora Farxodovna	

ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: КОНЦЕПЦИИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	308
Туляганова Шахноза Самукджановна	
O‘TA ERTAGI TARVUZNING HIMOYALANGAN JOYLAR UCHUN MOSLANUVCHAN NAV VA DURAGAYLARINI AJRATISH, ULARNI TURLI O‘G‘IT ME‘YORLARIDA HOSILDORLIGI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	311
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Amirov Xamidulla Suyunovich, Umirova Durdona Muqum qizi	
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПЛОДООВОЩНОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ	315
Уралов Элшод, Вельм М.В.	
DEVELOPMENT STRATEGY AS A MODEL OF PROGRESS IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN.....	320
Abdiev Alimardon	
ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕКТОРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ И РАЗВИТИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА.....	322
Мухаммадбобур Салимов	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR.....	326
Suyunov Jabbor Mahmudovich	
“SALOHIYAT” TUSHUNCHASINING MAZMUNI VA IQTISODIY-IJTIMOY MOHIYATI.....	331
Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SUN‘IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	334
Salimov Muhammadbobur Qodir o‘g‘li	
O‘QUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	337
Tilakov Sherzod	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAMOYILLARI ASOSIDA BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA YASHIL IQTISODIYOTNING AHAMIYATI.....	340
Sattarov Umirzoq, Ro‘ziev Zafar Ikromovich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O‘ZBEKISTONDA SANOAT XOM ASHYOLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH TENDENSIYALARI.....	343
Xazratov Sarvar Ibragimovich	
YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	348
G‘aniyev Shaxzod Shuhrat o‘g‘li, O‘rinov Diyorbek Xolmo‘min o‘g‘li	
QASHQADARYO VILOYATI O‘QUV MARKAZLARI VA KURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	353
Tilakov Sherzod Akbarovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT ISHLAB CHIQRISH VA SOTISH SIFATI HAMDA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNI BOSHQARISH YO‘NALISHLARI.....	357
Ochilov Akram Odilovich, Ziyodullayeva Marjona Alisher qizi	
OMMAVIY TADBIRLAR YORDAMIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: O‘ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA.....	360
Ibragimov Sardorbek Xusanovich	
Анализ цифровой трансформации и её влияния на привлечение инвестиций в регионы Узбекистана.....	365
Рахмонова Дурдона Хасан кизи	
Korxonalar moliyaviy salohiyatini baholashning statistik tahlili.....	370
M.O. Musurmonova	
DIRECTIONS FOR IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	377
Kadirov Lutfulla Khalimovich	
PROBLEMS OF EMPLOYMENT IN THE LABOR MARKET OF UZBEKISTAN AND STRATEGIC DIRECTIONS FOR THEIR SOLUTION	381
Sharopov Temirmalik Rustam o‘g‘li	

“YASHIL” IQTISODIYOT TAMOYILLARI ORQALI QASHQADARYO VILOYATI SANOAT KOMPLEKSINI TAKOMILLASHTIRISH	385
U.Shukurov	
Foreign experiences in attracting investments in service industries	390
Hazratkulov Shahboz Boboqul oqli	
YASHIL IQTISODIYOTDA TA'LIMNING ROLI	394
Babayeva Lola Ibragimovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI UCHUN DAVLAT TOMONIDAN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR.....	398
Xudoyorov Azizbek Avaz o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	404
Safarov Sh. S.	
IJTIMOYIY MENEJMENTDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	408
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Davronova Farangiz	
«Государственный финансовый контроль: Казначейский контроль в бюджетном процессе и перспективы его развития».....	415
Файзуллаева Зилола Равшановна, Д.Х. Пулатов	
YANGI O'ZBEKISTONDA YASHIL RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING ASOSIY JIHATLARI.....	421
Urozoza Shaxlo Hasan qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH MASALALARI: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	427
Safarov Shoxrux Sattor o'g'li	
PROSPECTS FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF HUMAN RESOURCES IN UZBEKISTAN.....	431
Alimardonova Gulfizoda Alimardon kizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI	434
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	

KREATIV IQTISODIYOT VA UNING INDUSTRIYA TURLARINING NAZARIY MASALALARI

Mamayunus Paradaev

iqтisod fanlari doktori, professor, SamISI

Obid Paradaev

PhD, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi departamenti birinchi o'rinbosari

Akram Ochilov

iqтisod fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti

E-mail: akram.oo@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada kreativ iqtisodiyot va uning industriya turlariga oid nazariy masalalar yoritilgan. Mavzuning dolzarbligini asoslash jarayonida kreativ iqtisodiyotning takomillashgan ta'rifi ishlab chiqilgan. Shuningdek, kreativ iqtisodiyotning beshta asosiy prinsipiga batafsil izoh berilgan. Maqolada kreativ industriyaning asosiy turlari tanlab olinib, ularning har biri bo'yicha keng sharhlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: kreativ iqtisodiyot, kreativ mahsulot, qonuniylik, ochiqlik va shaffoflik, ijod erkinligi, tenglik, huquqiy muhofaza, adabiy ijod, amaliy san'at, hunarmandchilik, arxitektura, loyihalashtirish, audiovizual san'at, ijrochilik san'ati, moda va dizayn, muzeylar, badiiy galereyalar, axborot-kutubxona faoliyati, tasviriy san'at.

Abstract: The article explores theoretical aspects of the creative economy and defines its main industry types. During the process of justifying the topic's relevance, an improved definition of the creative economy was developed. The article also provides a detailed explanation of the five key principles of the creative economy. Additionally, the main types of creative industries are identified and each is thoroughly analyzed.

Key words: creative economy, creative product, legality, openness and transparency, freedom of creativity, equality, legal protection, literary creation, applied arts, craftsmanship, architecture, design, audiovisual arts, performing arts, fashion and design arts, museums, art galleries, information and library activities, visual arts.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические вопросы креативной экономики и обоснование её отраслевых направлений. В процессе раскрытия актуальности темы разработано усовершенствованное определение креативной экономики. Также подробно разъяснены пять её ключевых принципов. В статье выделены основные типы креативных индустрий, каждая из которых подробно проанализирована.

Ключевые слова: креативная экономика, креативный продукт, законность, открытость и прозрачность, свобода творчества, равенство, правовая защита, литературное творчество, прикладное искусство, ремёсла, архитектура, проектирование, аудиовизуальное искусство, исполнительское искусство, мода и дизайн, музеи, художественные галереи, информационно-библиотечная деятельность, изобразительное искусство.

KIRISH

Mavzuning dolzarbligi

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida tub o'zgarishlar sodir bo'lmoqda. Xususan, global miqyosda jadal rivojlanayotgan yangi yo'nalishlardan biri sifatida kreativ iqtisodiyot sohasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Shu munosabat bilan Erkin Gadoev jurnalist savollariga javob berar ekan, quyidagilarni ta'kidlagan:

“BMT rezolyusiyasiga ko'ra, kreativ iqtisodiyotni rivojlantirishning muhim yo'nalishlari – kreativ iqtisodiyotni mustaqil tarmoq sifatida qo'llab-quvvatlash, uning alohida statistik hisobotini yuritish va iqtisodiyotdagi ulushini oshirish belgilangan. BMTning tahliliy ma'lumotlariga ko'ra, madaniy va kreativ sohalardagi mahsulotlarning jahon yalpi ichki mahsulotidagi ulushi 3,1 foizni, ushbu sohada band bo'lganlar esa jahon ishchi kuchining 6,2 foizini tashkil qiladi. Ularning asosiy qismini esa yoshlar tashkil etadi.”

Mazkur raqamlar va qarashlar shuni ko'rsatadiki, kreativ iqtisodiyot global iqtisodiyotning uzviy qismiga aylanib bormoqda.

Bugungi kunda kreativ iqtisodiyot O'zbekiston iqtisodiyoti uchun ham strategik ahamiyat kasb etmoqda. Shu bois, 2024-yil 3-oktabrda “Kreativ iqtisodiyot to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasining O'RBQ-970-sonli Qonuni qabul qilindi. Mazkur qonun Oliy Majlis Qonunchilik palatasi tomonidan 2024-yil 30-sentabrda qabul

qilinib, Senat tomonidan shu kuni tasdiqlandi. Ushbu qonun orqali mamlakatimizda ilk bor “kreativ iqtisodiyot” atamasi huquqiy jihatdan mustahkamlandi.

Dunyo miqyosida yuz berayotgan beqarorliklar, urush va mojarolar, ekologik inqirozlar, ilm-fan va texnologiyalarning sur’at bilan rivojlanishi insoniyat hayotiga tub o’zgarishlarni olib kelmoqda. Shu jarayonda ba’zi mutaxassisliklarga ehtiyoj kamaygan bo’lsa-da, yangi yo’nalishlar bo’yicha zamonaviy mutaxassislarga talab keskin oshib bormoqda. Natijada yangi turdagi iqtisodiyot – kreativ iqtisodiyotga ehtiyoj kuchaymoqda.

Mazkur ehtiyojdan kelib chiqib, kreativ iqtisodiyotning muhim yo’nalishlaridan biri – kreativ industriya sohasiga alohida e’tibor qaratish zarurati paydo bo’ldi. Chunki 2024-yil 3-oktabrda qabul qilingan qonunda ushbu masala alohida qayd etilgan. Bu holat mazkur mavzuning ilmiy va amaliy jihatdan yuqori dolzarbliikka ega ekanligidan dalolat beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada kreativ iqtisodiyot va uning industriyasi turlariga oid nazariy masalalarni tahlil qilishda makon va zamon, induksiya va deduksiya, shakl va mazmun, shuningdek, mantiqiy yondashuv kabi ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kreativ iqtisodiyot xalqaro miqyosda keng qo’llanilmoqda va ayrim davlatlar tajribasida ham bu yo’nalishda aniq natijalar kuzatilmoqda. Masalan:

- G’arbiy Yevropa va AQShda “kreativ shaharlar” konsepsiyasi bir necha o’n yillardan buyon amalda bo’lib, ijodkorlar sinfining shaharlar uchun yaratayotgan ijodiy muhitiga asoslangan.

- Indoneziyada “Kreativ iqtisodiyot to’g’risida”gi qonun qabul qilingan, maxsus Turizm va Kreativ iqtisodiyot vazirligi tashkil etilgan. Ayni paytda qiymati 1 milliard dollar bo’lgan 15 ta startap loyiha amalga oshirilgan va kreativ iqtisodiyotning YAIMdagi ulushi 7 foizga yetgan.

- Buyuk Britaniyada, 2035-yilgacha mo’ljallangan innovatsion strategiya qabul qilingan. Hozirda bu sohada 2,1 million nafar kishi faoliyat yuritmoqda, va kreativ iqtisodiyotning YAIMdagi ulushi 5,8 foizni tashkil qiladi.

- Rossiyada esa “Kreativ iqtisodiyotni rivojlantirish markazi” hamda 20 ta yo’nalishda kadrlar tayyorlaydigan “Universal universitet” faoliyat yuritmoqda. Shu bilan birga, “Kreativ industriyani rivojlantirish to’g’risida”gi qonun ham ishlab chiqilgan.

O’zbekiston ham bu jarayonlardan chetda emas. Ayni paytda:

- Mamlakatimizda 9,6 mingga yaqin kreativ korxonalar faoliyat yuritmoqda.

- Ularda 84 mingdan ortiq xodim ishlamoqda.

- 205 ta IT-markaz, 100 ta dizayn markazi, 60 ta animatsion studiya, 30 ta o’yin ishlab chiqarish markazi, 20 dan ortiq san’at galereyasi mavjud.

- Bundan tashqari, 28 ming nafardan ortiq hunarmand ushbu yo’nalishda faoliyat yuritmoqda.

Ushbu holatlar shuni ko’rsatadiki, mamlakatimizda ham kreativ iqtisodiyot va uning industriyasiga oid yagona huquqiy bazani yaratish ob’yektiv zaruratga aylangan. Aslida, bu soha bizda ilgari ham mavjud edi, biroq ular kreativ industriya nomi bilan atalmagan. Endilikda xalqaro tajribadan kelib chiqib, har bir sohani o’z nomi bilan atash va tartibga solish lozimligi ayon bo’ldi.

Shu sababli kreativ iqtisodiyot tarmoqlarini aniq belgilash, ularning YAIMdagi ulushini hisoblab borish, va rivojlanish dinamikasini baholash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biriga aylandi.

Natijada, yuqorida ta’kidlanganidek, 2024-yil oktyabr oyida “Kreativ iqtisodiyot to’g’risida”gi qonun amaliyotga joriy etildi.

O’zbekiston Respublikasining 2024-yil 3-oktabrda qabul qilingan “Kreativ iqtisodiyot to’g’risida”gi Qonunida ushbu tushunchaning mazmuni quyidagicha yoritilgan:

“Kreativ iqtisodiyot – ijodiyot, intellektual qobiliyat, shuningdek, innovatsiyalar va texnologiyalarga asoslangan inson salohiyati natijasida iqtisodiy qimmatga ega bo’lgan tovarlarni (ishlarni, xizmatlarni) yaratishga qaratilgan iqtisodiyot tarmog’i.”

Mazkur ta’rif kreativ iqtisodiyot konsepsiyasining metodologik asosini tashkil etadi. Ushbu qonun nafaqat normativ-huquqiy baza sifatida, balki mavzuga ilmiy yondashuv uchun ham muhim manba hisoblanadi.

Shuningdek, bir guruh olimlar tomonidan ham ushbu tushunchaning muqobil ta’rifi ishlab chiqilgan:

“Kreativ iqtisodiyot – mavjud iqtisodiyotni yangicha yondashuv va innovatsion g’oyalarni asosida takomillashtirib, uning yangi yo’nalishlarini shakllantirish maqsadida inson tafakkurida yaratilgan va amaliyotda o’z tasdig’ini topgan iqtisodiy modeldir.”

Mazkur ta’rifni umumlashtirgan holda, kreativ iqtisodiyot quyidagicha nazariy jihatdan takomillashtirilgan:

Kreativ iqtisodiyot – yangi g'oyalarni ishlab chiqish salohiyatiga ega bo'lgan insonlar tomonidan iqtisodiy jarayonlarga ijodiy yondoshuv asosida moddiy va nomoddiy tovarlar (ishlar, xizmatlar) ni yaratishga qaratilgan iqtisodiyot tarmog'idir.

Bu tushuncha zamonaviy iqtisodiyotning ko'p jihatlarini qamrab oladi va jamiyatda intellektual salohiyatni iqtisodiy qadriyatga aylantirish imkonini beradi.

Shuningdek, "Kreativ iqtisodiyot to'g'risida"gi Qonunga ko'ra, ushbu tarmoq quyidagi asosiy prinsiplarga tayanuvchi tarzda faoliyat yuritishi belgilab qo'yilgan (1-rasmga qarang):

1. Qonuniylik – barcha faoliyat qonunchilik asosida amalga oshiriladi;
2. Ochiqlik va shaffoflik – iqtisodiy jarayonlar erkin va oshkora yuritiladi;
3. Ijodiy erkinlik – ijodiy fikrlash va innovatsion yondashuv rag'batlantiriladi;
4. Tenglik – barcha subyektlarga teng imkoniyatlar yaratiladi;
5. Intellektual mulkni huquqiy muhofaza qilish – yaratilgan ijodiy mahsulotlar huquqiy himoyaga ega bo'ladi.

1-rasm. Kreativ iqtisodiyotning prinsiplari.

Rasmdan ko'rinib turibdiki, kreativ iqtisodiyot ham iqtisodiyotning boshqa turlari kabi bir qancha prinsiplarga asoslanadi. Bularni quyidagicha izohlash mumkin.

Birinchi, prinsip qonuniylik bo'lib, mazkur sohadagi munosabatlar O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasiga, ushbu "Kreativ iqtisodiyot to'g'risida"gi Qonunga va boshqa qonunchilik hujjatlariga muvofiq amalga oshirilishi ko'zda tutilgan. Jamiyatda birorta jarayon yoki hodisalar ma'lum qonunlarga asosan amalga oshirilsagina, unda tartib va intizom bo'ladi. Intizom yo'q joyda birorta qonuniy muvofaqqiyatga erishish qiyin.

Ikkinchi prinsip, ochiqlik va shaffoflik prinsipiga amal qilish bilan o'ziga xosdir. Kreativ iqtisodiyot sohasidagi axborot albatta ochiq va shaffof bo'lishi kerakligi ham hayotiy zaruriyatdir. Shuni inobatga olish joizki, bundan davlat sirlarini tashkil etuvchi hamda oshkor etilishi qonun bilan cheklangan axborot mustasno. Ushbu qonunning 6-moddasida "Davlat organlari kreativ industriya sub'ektlari uchun davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi, shuningdek axborotdan foydalanish kafolatlari va erkinligi to'g'risidagi qonunchilikda nazarda tutilgan usullarda axborot olish va undan erkin foydalanish sharoitlarini yaratishi shart"ligi belgilangan.

Uchinchi prinsip, ijod erkinligi hisoblanadi. Mazkur qonunning 7-moddasida kreativ iqtisodiyot ilmiy, texnikaviy va badiiy ijod erkinligiga asoslanishiga ham izoh berilgan. Bunda e'tirof etilishicha, "Barcha shaxslar kreativ industriya sohaslarini tanlashda va ularning bir yoki bir nechtasida faoliyat olib borishda, shuningdek kreativ mahsulot yaratishda erkindir". Ma'lumki, barcha sohalarda ijod erkinligi ta'minlangan. Bunda ham ijod erkinligi boshqa shaxslarning sha'ni, qadr-qimmatiga va ishchanlik obro'siga zarar yetkazishga, qonunga xilof xatti-harakatlarni amalga oshirishga undashga yoki targ'ib qilishga qaratilmasligi hamda ijtimoiy axloqqa zid bo'lmasligi kerak.

To'rtinchi prinsip, tenglik bo'lib hisoblanadi. Kreativ iqtisodiyot sub'ektlari o'z faoliyatini amalga oshirishda, shu jumladan davlat tomonidan taqdim etiladigan qo'llab-quvvatlash choralaridan va infratuzilmadan foydalanishda tenglik to'liq ta'minlangan bo'lishi shart.

Beshinchi prinsip ham boshqa sohalarda singari, kreativ mahsulotning huquqiy muhofaza qilinishini ta'minlashdan iboratdir. Kreativ mahsulot intellektual va ijodiy faoliyat natijasi bo'lib, bu ham qonunchilikka muvofiq muhofaza qilinadi.

Kreativ iqtisodiyot industriyasi, yoki ijodiy iqtisodiyot, iqtisodiy faoliyatning bir qismi bo'lib, u ijodiy faoliyat va insonning ijodiy qobiliyatlaridan foydalanish orqali yaratilgan tovarlar va xizmatlarni qamrab oladi. Bu sohaga asosan madaniyat, san'at, dizayn, musiqa, kino, adabiyot, reklamalar va boshqa ijodiy mahsulotlar kiradi. Kreativ iqtisodiyot, shuningdek, transport, telekommunikasiya, sun'iy intellekt, axborot texnologiyalari va onlayn platformalar kabi sohalarni qamrab oladi, bu esa ijodiy mahsulotlarni tarqatishda ham yangi imkoniyatlarni yaratadi.

Kreativ iqtisodiyot industriyasining asosiy yo'nalishlaridan biri ijodkorlik bo'lib, bunda yaratuvchilik nuqtai nazaridan fikrlash va yangi g'oyalarni amalga oshirish qobiliyati o'stiriladi va ishga solinadi. Shu tufayli zamonaviy texnologiyalar ijodiy mahsulotlarni yaratish, tarqatish va almashish jarayonlarini soddalashtirish bilan birgalikda ularni osonlashtiradi. Kreativ iqtisodiyot, xizmatlar va tovarlarni yaratishda yangi iqtisodiy modellarni tadqiq etish, yaxshilash va innovasiyalarni joriy etish uchun ham muhimdir. U butun dunyoda iqtisodiy o'sish va rivojlanish uchun yangi omillar manbasidir.

Endilikda bu iqtisodiyotning hayotimizga kiritib kelishi iqtisodiyotning mahsuloti faqat moddiy ne'matlardangina iborat bo'lmasdan, nomoddiy nematlarni ham qamrab oladi va ushbu ne'matlarning yaratilishi evaziga mamlakat iqtisodiyoti keskin rivojlanadi. "Xalq so'zi" gazetasida Nurbek Rizaevning bergan ma'lumotlariga ko'ra "2024 yakunidasun'iy intellekt bozori hajmi 298 mlrd. dollarni tashkil etishi kutilmoqda, hozirda esa 207 mlrd. dollarga teng. Ushbu raqamlar 2030 yilga borib taxminan 1,84 trli. etishi mumkin". Ushbu soha iqtisodiy tizimda juda serdarmad bo'lib hisoblanadi. Bizning hisob-kitoblar bo'yicha uning daromadlilik darajasi 30-35 foizni tashkil qiladi.

O'zbekiston Respublikasining 2024 yil 3 oktyabrda imzolangan "Kreativ iqtisodiyot to'g'risida"gi O'RQ-970-sonli qonunning 10-moddasida kreativ industriya sohalari faoliyatining ro'yxati berilgan. Ushbu yo'nalishlar quyidagilarni o'z ichiga oladi. Bular tarkibiga "adabiy ijodni; amaliy san'at va hunarmandchilikni; arxitektura, loyihalashtirish va urbanistikani; audiovizual san'atni; ijrochilik san'atini; konsert-tomosha faoliyatini va ommaviy-madaniy tadbirlarni tashkil etishni; moda va dizayn san'atini; muzeylar, badiiy galereyalar (ko'rgazmalar), axborot-kutubxona faoliyatini; nashriyot va matbaa sohasidagi ijodiy faoliyatni; ommaviy axborot vositalari sohasidagi va Internet jahon axborot tarmog'i orqali uzatish yo'li bilan amalga oshiriladigan ijodiy faoliyatni; prodyuserlik faoliyatini; raqamli texnologiyalar sohasidagi ijodiy faoliyatni; reklama sohasidagi ijodiy faoliyatni; san'at ashyolari va madaniy meros ob'ektlarini asrashga doir faoliyatni; tasviriy san'atni" kirishi ko'rsatib o'tilgan.

Kreativ industriya sohasidagi faoliyat yo'nalishlarini o'z ichiga oladigan yuqoridagi tushunchalarning har birining izohiga qisqacha to'xtalishni maqsadga muvofiq, deb topdik.

Kreativ industriya sohasidan biri adabiy ijod hisoblanadi. Ushbu ijodga insonning kreativ fikrlashini, ichki his-tuyug'larini, ijodkorlik qobiliyatlarini ifodalash usuli sifatida qaraladi. Uning mazmuni bir necha asosiy elementlarni qamrab oladi. Adabiy ijodning asosi mavzu va badiiy obrazlarini tashkil qiladi. Mavzu odamlarning hayoti, tabiat, muhabbat, jang, ijod, odamlar orasidagi o'zaro munosabatlardan ham ibori bo'lishi mumkin. Mazkur ijodda muallifning shaxsiy uslubi muhim rol o'ynaydi. Ustozlar orasida bilimlarni, tajribani, his-tuyug'ulari alohida uslub bilan ifoda etilishi shakllanadi. Ushbu ijod orqali obrazlarni tasvirlay olish ham muhimdir. Bu obrazlar insonlarning ichki olami, xarakterlari, va ularning o'rtasidagi munosabatlari orqali ifoda etiladi.

Adabiy asarda so'zlarning ma'nolari, ularning o'zaro aloqalari muhim ahamiyatga ega. So'zlar va ifodalar orqali ijodkor o'z fikrlarini va hislarini ifodalaydi. Ushbu ijod estetik badiiylikni ham o'z ichiga oladi. Uslub, obrazlar, metaforalarni to'g'ri tanlash – asarning eng muhim jihatlardan biri bo'lib hisoblanadi. Chunki adabiyotda ko'pincha hayotga, odamlar orasidagi munosabatlarga, qonun-qoida va prinsiplarga yangi falsafiy qarashlar orqali yondoshiladi.

Adabiy ijod tarixiy va madaniy omillarga ham uzviy bog'liq. Asarlarning mazmuni va tarkibi jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy holatini ifoda etadi. Shu tariqa adabiy ijod odamlarning kreativligi, mo'ljallangan maqsadi va nazariy o'zgarishlarini ifodalash uchun ajralmas vosita hisoblanadi.

Kreativ iqtisodiyot industriyasi tarkibida amaliy san'at va hunarmandchilikning ham o'rni beqiyos. Bu umumiy san'at ichida, o'ziga xos bo'lib, insonning tashqi muhitiga estetik va funksional xususiyatlarni kiritishga yo'naltirilgan ijodiy faoliyat turi sifatida namoyon bo'ladi. Uning mazmuni insonning ijodiy faoliyatini, o'zi yaratgan buyumlari va asarlari orqali jamiyatga xizmat qilishni o'z ichiga oladi.

Amaliy san'atda yog'och, metall, keramika, mato kabi moddalardan ma'lum hunarmandchilik usullari bilan yaratilgan buyumlar berilgan estetik qiymatni qabul qilishi muhim. Har bir amaliy san'at asari, shu jumladan hunarmandchilik mahsuloti ham, muayyan ijtimoiy funksiyani bajaradi. Shu ishlar orqali hunarmandlar o'zlarining ijodiy qobiliyatlarini ommaga chiqarish, innovasion va original echimlarni izlash orqali yaratuvchi loyihalarini amalga oshirishadi.

Amaliy san'at va hunarmandchilik o'ziga xos xususiyatlaridan biri, bular ko'pincha belgilamlangan etnik va madaniy an'analarni ifodalaydi. Ushbu asarlar insonlarning ruxiyati, tarixiy va madaniy merosini aks ettirganligi uchun ham qiymatlidir. Ma'lumki, hunarmandchilik sohasida yuqori texnik malaka talab etiladi. Mahsulotlarni yaratishda materiallarni o'zgartirish va qayta ishlash uchun mukammal usullarni bilish kerak. Shu tufayli bu ham

innovasion omillarni qo'llagan holda asta sekinlik bilan avtomatlashtirilgan texnologiyalarni va sun'iy intellekdan keng foydalanishni yo'lga qo'yimoqda. Pirovardida, amaliy san'at va hunarmandchilik jamiyatni estetik jihatdan namoyish qilish, madaniy merosni saqlash, badiiy manzaralarni yaratish va ularni sotish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Kreativ iqtisodiyot industriyasiga audiovizual san'atni, ijrochilik san'atini, tasviriy san'atni, moda va dizayn san'ati kabilar ham kiradi. Bularning hammasi insonning ijodi bilan bog'liq. Bunda yo'q narsadan faqat ijodiy xizmat ko'rsatish orqali mablag' topish mumkin. Masalan, milliy to'ylarimizda odamlarga ta'om berish bilan birga, musiqa san'atini ham taqdim etadi. Qorin to'ydirish uchun qancha ta'om iste'mol qilsangiz, o'shancha mablag'ni san'atkorning qo'shig'iga sarflash mumkin. Bundan ko'rinib turibdiki, insonning ehtiyoji faqat moddiy ne'matlar bilangina emas, balki nomoddiy ne'matlarga ham qondilishi lozim ekan. Demak, kreativ iqtisodiyot shunday iqtisodiyot ekanki, bir vaqtning o'zida insonlarning moddiy ehtiyoji bilan birga neomoddiy ehtiyojlarini qondirishga ham xizmat qilar ekan.

Bugungi kunda shunday innovasion texnologiyalar paydo bo'lmoqdaki, insoniyatning hayot tarzini mutlaqo yangi sifat bosqichiga olib chiqmoqda. Bulardan biri kreativ iqtisodiyotning hayotimizga kirib kelishi bilan bog'liq bo'lmoqda. Mazkur iqtisodiyotning bir yo'nalishi "Kreativ iqtisodiyot to'g'risidagi" qonunga asosan kreativ industriyaga bag'ishlangan. Buning yuqorida ko'rganimizdek, bir qancha yo'nalishlari mavjud.

Kreativ industriyasi sohasining asosiy yo'nalishlaridan biri arxitektura, loyihalashtirish va urbanizasiya hisoblanadi. Arxitektura kreativ industriya sifatida, insonlar iqtisodiyotini va madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. U kreativ industriyaning o'ziga xos bir qismi bo'lib, o'zining estetik va funksional xususiyatlari bilan insonlarning takomillashuviga yordam beradi.

Arxitekturaning kreativ industriyaga kirishining bir qancha asosiy sabablari bor. Chunki arxitektura yordamida yaratilgan hududlarning vizual ko'rinishiga ta'sir etadi. Inshootlarning estetik jihatlari odamlarning hissiyotlariga, o'ylashlariga va ijodkorligiga ta'sir qilishi bilan birga ushbu yo'nalishda u insonlarga estetik zavq ham beradi. Ma'lumki, arxitektura innovasiyalar va yangi texnologiyalarni joriy qilish orqali rivojlanadi. Yangicha materiallar va qurilish usullari insonlarning yangi ijodkorlik imkoniyatlarini ochadi. Shu jihatdan jamiyatning aniq o'zgarishlarini, tarixiy xususiyatlarini ham o'zida aks ettiradi. Xullas, arxitekturaning iqtisodiy va ijtimoiy faoliyatlarga ta'siri uning funksional xususanliklari bilan ham bog'liqdir.

Shu bilan birga, arxitekturadagi kreativlik inshootlarning jamiyat hayotiga ta'sirini va bularning odamlar uchun yaratilganligini, bu boradagi imkoniyatlarni belgilaydi. Demak, kreativ industriyaning arxitektura yo'nalishi jamiyatning ijodiy, estetik va funksional rivojlanishi uchun muhim omillardan biridir.

Kreativ iqtisodiyot industriyasining loyihalashtirish bilan bog'liq yo'nalishlari belgilangan maqsadlarga erishish uchun dastur va takliflarni ishlab chiqish jarayoni bilan bog'liqdir. Ushbu jarayonda loyihani amalga oshirish uchun zarur bo'lgan resurslar, vaqt, budget va ehtiyojlar aniqlanadi, ishlanmalarni tashkil etish, ularni ijro etish va nazorat qilish hamda yakuniy natijalarni baholash tezkor ravishda amalga oshiriladi.

Loyihalashtirishning asosiy bosqichlari bevosita maqsadni belgilashdan boshlanadi. Bunda loyihaning asosiy vazifasi va ko'zda tutilgan natijalari aniqlanadi. Shu bilan birga, loyihada ishtirok etuvchi tomonlar, unga qo'yilgan talablar, resurslar va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlar tahlil qilinadi. Natijada ishlanmalarni tartibli tashkil etish va loyihani o'z yo'nalishi hamda maqsadga muvofiqligini ta'minlovchi boshqaruv mexanizmlari ishlab chiqiladi. Shuningdek, boshqaruv qarorlarini ijro etish jarayonida loyihaning amalga oshirilganligini ta'minlovchi amaliy ishlarning natijalari ham baholanadi.

Loyihaning yakuniy natijalari tahlil qilinganda, asosiy xulosalar va ular asosida ishlab chiqilgan tavsiyalar zamon talablari asosida takomillashtiriladi. Bu esa loyihani uning asosiy maqsadlariga muvofiqlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday loyihalashtirish yondashuvi har qanday sohada, xususan, biznes, qurilish, axborot texnologiyalari, ta'lim, ilmiy tadqiqot va boshqa sohalarda samarali hisoblanadi. Ko'rinib turibdiki, loyihalashtirish bugungi kunda kreativ industriya tarkibiga kiritilmagan. Biroq ushbu yo'nalish kreativ industriyaning shakllanishida tayanch asoslardan biri bo'lib xizmat qilishi mumkin. Shu sababli loyihalashtirish jarayonini kreativ industriya tarkibiga kiritish maqsadga muvofiqdir.

"Kreativ iqtisodiyot to'g'risida"gi qonunga muvofiq, kreativ industriyaga konsert-tomosha faoliyati va ommaviy-madaniy tadbirlarni tashkil etish ham kiritilgan. Konsert-tomosha faoliyati kreativ industriyaning muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, uning mazmuni orqali bir qancha muhim jihatlarni tahlil qilish mumkin. Bunday tadbirlar ijodkorlikni namoyon etish, san'atning turli janrlarini ommalashtirish, shuningdek, ijodiy ishlanmalarni auditoriyaga taqdim etish imkonini beradi.

Konsertlar va tomoshalar orqali musiqa, raqs, teatr, vizual san'at va boshqa yo'nalishlarda ijodkorlar o'z iste'dodlarini keng ommaga namoyon qiladilar. Ushbu faoliyat natijasida yaratilgan mahsulotlar ma'naviy qadriyat bo'lishi bilan birga, iqtisodiy jihatdan ham qiymatga ega bo'lib, mamlakat yalpi ichki mahsulotida alohida o'rin egallaydi.

Kreativ industriyaning mazkur yo'nalishi milliy madaniyatni va qadriyatlarni asrab-avaylash, ularni rivojlantirish hamda global madaniy meros bilan uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Konsert-tomosha milliylik

bilan birga xalqaro madaniyatni shakllantirishda, urf-odatlar va an'analarni asrashda ham muhim rol o'ynaydi. Shu tariqa, mazkur faoliyat turmush tarzining madaniy asosi bo'lib, insonlar hayotida madaniyatning tutgan o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Yana bir muhim jihat – kreativ industriya nomoddiy xizmatlar evaziga iqtisodiy imkoniyatlarni ham mustahkamlanib boradi. Konsertlar va tomoshalar hudud iqtisodiyoti uchun manfaatli bo'lishi bilan birga, boshqa sohalarning, xususan, turizmni, ovqatlanish, savdo kabi sohalarning rivojlanishiga ham ishtirok etadi. Ushbu xizmatlar evaziga ish beruvchilar, marketing agentliklari, mualliflar va ijrochilar uchun ham yangi biznes imkoniyatlari yaratadi. Konsert-tomosha jamiyatni birlashtirish, odamlarning munosabatlarini yaxshilash va hamjihatlik hissini yaratishga ham yordam beradi. Bu faoliyat odamlarni birga yig'ish va umumiy qaror qabul qilish uchun platforma vazifasini bajaradi.

Konsert-tomosha faoliyati sohaga oid texnologiyalarning ham takomillashib borishiga turtki beradi. Ushbu jarayonda onlayn do'konlar, moliyaviy platformalar va marketing strategiyalari kabilar kreativ industriyaning rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Shu sababli, konsert-tomosha faoliyati kreativ industriyada muhim rol o'ynaydi, chunki u ijodiy izlanishlarni, madaniyatni, iqtisodiy o'sishni va jamiyatni birlashtirishni rag'batlantirib borishga ham katta hissa qo'shib boradi.

Kreativ industriyaning bir yo'nalishi muzeylar, badiiy galereyalar (ko'rgazmalar) bilan ham uzviy bog'liq. Muzeylar kreativ industriya sifatida bir necha muhim xususiyatlarga ega. Bulardan biri dunyo arxi va madaniyatini saqlashga qaratilgan. Muzeylar odamlar va jamiyatlar uchun muhim tarixiy va madaniy manbalarni saqlash va taqdim etish vazifasini bajaradi. Bu bilan bugungi odamlar o'tmishini va qadriyatlarini anglab etish uchun tegishli axborotlarga ega bo'ladi. Bu axborotlar juda katta boylik bo'lib, asrlar osha saqlanib, boyib boradi. Shu jihatdan muzeylarning ahamiyati juda katta.

Kreativ industriyaning bir qismi tarixiy yodgorliklar bilan birga bevosita yangilik va innovsion jarayonlar bilan ham hamohang sifatida faoliyat ko'rsatadi. Chunki muzeylar ham yangi texnologiyalar, interaktiv namoyishlar va multimedia vositalaridan foydalanib, o'qish va tushunish jarayonini yaxshilashga, ya'ni engillashtirishga xizmat qiladi.

Muzeylarda kreativ ta'limning ham mavjudligi va uning muhimligidan dalolat beradi. Muzeylar ta'lim sohasida kreativ yondashuvlarni rivojlantirish uchun platforma vazifasini bajaradi. Ularda master-klaslar, seminarlar va ta'lim dasturlari tashkil qilinsa, ular orqali kreativ fikrlashni rag'batlantirishga ham erishiladi. Bunda ijodkorlar bilan hamkorlik masalasi ham muhim bo'g'inlardan biridir. Kreativ industriyada muzeylar ko'p vaqtdan buyon ijodkorlar, rassomlar, san'atchilar va dizaynerlar bilan hamkorlikda ishlashi, novator loyihalarni yaratishi uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Turli ko'rgazmalar va tadbirlar ham muzeylarda doimiylik va vaqtinchalik xarakterga ega bo'ladi. Bunda ko'rgazmalar, festivallar va boshqa madaniy tadbirlarni tashkil qilib, ijodiy mahsulotlarni jamoat e'tiboriga taqdim etishda ham muzeylarning o'ziga xos o'rni bor. Muzeylar jamiyatda iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy o'zgarishlarni rag'batlantirish va kreativ muhitni yaratishga hissa qo'shish orqali rivojlanishga ijtimoiy jihatdan ta'sir ko'rsatadi.

Muzeylarning yana bir xususiyati, maqsadli auditoriyani shakllantirish va ularga moslashtirish imkoniyatlariga ham ega. Muzeylar kreativ industriyaning talablaridan kelib chiqib, turli maqsadli auditoriyalarga, ya'ni bolalar, kattalar, jahon sayyohlari va boshqalarga mos keladigan muhitni yaratadi. Bu xususiyatlar muzeylarning kreativ industriyadagi o'rnini mustahkamlaydi va ularni madaniy rivojlanishda muhim omil sifatida faoliyat ko'rsatishini ta'minlaydi.

Kreativ industriyaning yana bir yo'nalishi axborot-kutubxona faoliyati hisoblanadi. Bu faoliyat ko'plab jarayonlarni va xizmatlarni o'z ichiga oladi. Ushbu sohadagi asosiy yo'nalishlardan biri, ma'lumotlarni yig'ish va saqlashdan iborat. Axborot-kutubxona tashkilotlari kreativ industriya uchun muhim ma'lumotlarni yig'ish, tizimlashtirish va saqlash bilan shug'ullanadi. Bular jumlasiga hunarmandchilik, san'at, dizayn, reklama va boshqa sohalardagi ma'lumotlarni to'plash jarayonlarini qamrab olishida ham namoyon bo'ladi.

Kutubxonalar kreativ industriyadagi trendlarni va vaziyatni tushunish uchun axborot-resurslarni tahlil qilib, hunarmandlar va dizaynerlarga kerakli ma'lumotlarni taklif ham qiladi. Resurslarni tahlil qilish orqali turli tadqiqot va ilmiy faoliyatlar ham amalga oshiriladi. Kutubxona faoliyati aksariyat holda tadqiqotchilar, dizaynerlar va mualliflarga o'z ishlarini rivojlantirish va yangiliklarni qo'lga kiritishda ham ko'makchilik vazifasini bajaradi. Chunki odamlarning ilmiy tadqiqot ishlarini olib borishi va ilmiy faoliyatni rivojlantirishga ham asosiy omillardan biri bo'lib xizmat qiladi.

Kutubxonalar kreativ industriyadagi o'qish jarayonlarini rag'batlantirish uchun ko'rgazmalar, seminarlar va master-klasslarni tashkillashtirishda ham muhim yo'nalish hisoblanadi. Chunki turli ijodiy taqdimotlar, ko'rgazmalar va seminarlar tashkil qilish orqali ushbu maqsadlarning to'liq amalga oshiradi. Hozirgi raqamlashtirish sharoitidan kelib chiqib, axborot-kutubxona faoliyatida elektron resurslarni yaratish va raqamlashtirish muhim ahamiyatga ega bo'lib bormoqda. Bu kreativ kontentni onlayn platformalarda tarqatishga yordam beradi.

Kutubxonalar kreativ industriyasida hamkorlik yo'nalishi ham e'tiborga molik masalalardan biridir. Chunki kutubxona boshqa tashkilotlar, san'at galereyalari, universitetlar (oliy o'quv yurtlari) va tadqiqot markazlari bilan

hamkorlikni aynan elektron aloqalar bo'yicha ham amalga oshirish imkoniyatlariga ega bo'lib bormoqda. Shu orqali kutubxonalar yangi hunarmandlar va ijodkorlarga axborot-resurslarni, turli ma'lumotlarni taqdim etishlari orqali ularni rag'batlantirishga ham erishib kelmoqda. Bunday rag'batlantirish faoliyati orqali kutubxonalar kreativ industriyasi tufayli mualliflik huquqlari va intellektual mol-mulk huquqlari asosida ilmiy ixtirolarni muhokama qilish jarayonlarida ham ishtirok etish imkoniyatlariga ega bo'ladi.

Ko'rinib turibdiki, kreativ industriadagi axborot-kutubxona faoliyati aholining ijodi va ilmiy manbalar bilan ta'minlashda juda muxim rol o'ynaydi. Chunki u ijodkorlarni rag'batlantirish va ularni kerakli ma'lumot bilan ta'minlashda katta o'ringa ega. Zero, kutubxonalarda barcha badiiy, ilmiy, ilmiy ommabop adabiyotlar saqlanadi va o'quvchilarni kerak paytda ta'minlab turadi. Bularning yana bir ahamiyatli jihati tariximiz ham, qadriyatlarimiz ham, ilmiy va badiiy asarlarimiz ham aynan shu maskanda to'planib, saqlanib boriladi.

Ko'rinib turibdiki, kreativ iqtisodiyot industriasining barcha turlari va ularning barqaror yo'nalishlari insoniyat hayotining ajralmas qismiga aylangan. Shu yo'l bilan aholi farovonligini nafaqat moddiy ne'matlar bilan, balki ma'naviy (nomoddiy) ne'matlar bilan ham oshirish orqali mamlakat iqtisodiyotini yuksaltirish imkoniyatlariga ham ega. Demak kreativ iqtisodiyot iqtisodiyotning bir turi sifatida muntazam ravishda rivojlanib boradi va shu yo'nalishda mamlakatimiz iqtisodiyotini ham rivojlantiradi.

"Kreativ iqtisodiyot to'g'risida"gi qonunda kreativ industriyaning bir qator yo'nalishlari keltirildi. Ushbu yo'nalishlardan biri nashriyot va matbaa sohasidagi ijodiy faoliyatlardan iborat ekanligi ham ta'kidlangan. Chunki, nashriyot va matbaa sohasidagi ijodiy faoliyatlar kreativ industriyaning muhim bir qismi sifatida maydonga chiqqan. Ularning asosiy xususiyatlari va funksiyalari ma'lum bir elementlarni o'z ichiga oladi. Bulardan muhimlaridan biri ijodiy kontent yaratishdan iboratdir. Nashriyot va matbaa sohasi yozuvchilar, muharrirlar, dizaynerlar va boshqa ijodkorlar tomonidan ijodiy kontent (kitoblar, jurnallar, gazetalar, bukletlar va boshqalar) yaratish bilan bog'liq.

Elektron nashrlarning paydo bo'lishi, raqamli formatlar va internet platformalari orqali matbaa sohasini yanada rivojlantirish va imkoniyatlarni kengaytirish uchun zamin yaratdi. Bunday ilg'or zamonaviy texnologiyalar orqali shiddat bilan rivojlanayotgan zamonda mamlakatimiz taraqqiyotini ham ta'minlash imkonini beradi. Ushbu jarayonda o'z ish jarayonida nashriyotlar, kitob do'konlari va matbaa korxonalarini ijodiy ishlarni samarali targ'ib qilish uchun marketing va reklama strategiyalarini ishlab chiqish orqali marketing strategiyasini ham muvoffaqiyatli amalga oshirish imkoniyatlariga ega bo'lmoqda.

Nashriyot va matbaa sohasida filmlar, multfilmlar, elektron o'yinlar va boshqa ijodiy sohalar bilan ko'p sohali hamkorliklarni rivojlantirish imkoniyati ham yaratilmoqda. Shu yo'nalishda ijodiy ijtimoiy platforma orqali ijodkorlarni, muxlislarni va o'quvchilarni birlashtirgan ko'pqirrali ijodiy jamiyatlar platformasi ham shakllanadi. Kreativ industriya mahsulotlarining tarixiy, madaniy va ijtimoiy samaradorligi bilan birga iqtisodiy samaradorligi ham mavjud. Bu ijodiy mahsulotlar (kitoblar, jurnallar, matnlar) sotishidan olingan daromadlar evaziga shakllanadi.

Nashriyot va matbaa sohasida ijodkorlar huquqi, mualliflik huquqi va lisenziya siyosati mavjud. Bunda muhim hujjatlardan biri mualliflik huquqi bo'lib hisoblanadi. Bu elementlar kreativ industriyaning rivojlanishiga, aniqlashuviga va mahalliy hamda global miqyosda samarali faoliyat olib borilishiga xizmat qiladi.

Kreativ industriyaning yana bir yo'nalishi ommaviy axborot vositalari sohasidagi ishlardan iborat. Bunda internet orqali jahon axborot tarmog'iga ulanish yo'li bilan amalga oshiriladigan ijodiy faoliyat asosiy o'ringa ega. Chunki ommaviy axborot vositalari kreativ industriyaning muhim bir qismi hisoblanadi. Ularning kreativ industriya ekanligi bir qator omillarda namoyon bo'ladi. Bularga kontent yaratishni misol keltirish mumkin. Chunki, ommaviy axborot vositalarida (televidenie, radio, internet-saytlar, ijtimoiy tarmoqlar va boshqalar) original va yangi kontent yaratish imkoniyati mavjud. Bu kontent yaratish jarayonida ijodiy yondashuv, dizayn, ssenariy yaratish, videolashtirish va boshqa kreativ jarayonlarning ishtirokini o'z ichiga oladi.

Kontentlar har xil formatlarda yaratiladi. Ommaviy axborot vositalari turli formatlarda, masalan, vizual (foto, video), audio (radio shou, podkastlar), matn (maqolalar, xabarlar) tarzda kontent taqdim etishadi, bu ularning ijodiy salohiyatini ko'rsatadi. Ommaviy axborot vositalarida harakat qiladigan jurnalistlar, ssenaristlar, prodyuserlar, dizaynyorlar va boshqa ijodkorlar ijodiy jamoa kreativ industriyaning ajralmas qismi hisoblanadi. Ular birgalikda ishlab chiqargan kontent va loyihalar kreativ ma'noga ega bo'ladi.

Ommaviy axborot vositalari bilan kreativ loyihalar orasida ijtimoiy mavzular, madaniyatni rivojlantirish, san'at va ijodkorlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha ish olib boriladi. Ushbu vositalar madaniyat va ijodning tarqalishida ijtimoiy hamjihatlikka mos funksiyaga ega. Ommaviy axborot vositalari raqamli texnologiyalarni o'zlashtirish orqali yangi ijodiy imkoniyatlarni yaratadi, masalan, virtual reallik, interaktiv kontent va identifikatsiya usullari kabi texnologiyalarning integratsiyasini ham yaratadi.

Kreativ industriadagi ommaviy axborot vositalari bozorni yaratish, brendlarni rivojlantirish va reklama bilan bog'liq loyihalarda ishtirok etish orqali ijodiy samaradorlikni oshirish uchun paydevor yaratadi va shu bozorda raqobat muhitini ham yaratadi. Ko'rinib turibdiki, bularning bari ommaviy axborot vositalarining kreativ industriyani tashkil etishdagi rolini namoyon qiladi.

Kreativ industriyaning raqamli texnologiyalar sohasidagi ijodiy faoliyati zamonaviy usullardan biridir. Raqamli texnologiyalar sohasidagi ijodiy faoliyat – bu raqamli formatda yaratilgan, yangicha yaqinlashuvlar yoki echimlar paydo qilishga qaratilgan faoliyatlar jamlanmasidan iborat. Ushbu sohada ijodiy faoliyat har xil shakllarda bo'lishi mumkin. Bular jumlasiga dizaynni kiritish mumkin. Bular grafik dizayn, animasiya, veb-dizayn, UX/UI dizayn va boshqalardan iborat bo'ladi. Yana bir yo'nalish multimediya bo'lib, bular videolar, podkastlar, fotografiyalar va audiokontentlardan iborat.

Raqamli texnologiyalar sohasidagi ijodiy faoliyatining bir yo'nalishi dasturlash bo'lib, bunda novatorlik dasturlari, mobil ilovalar, veb saytlar yoki ijodiy algoritmlar ishlab chiqilishi ko'zda tutilgan. Buning yo'nalishlaridan biri, raqamli san'at bo'lib hisoblanadi. Bunga fotoroliklarni qilish, raqamli tasvirlar yoki interaktiv san'at kabilarni kiritish mumkin. Shu yo'nalishda o'yinlar yaratish ham mavjud bo'lib, bunda turli videoo'yinlar, interaktiv ssenariylar ishlab chiqilishi ham ko'zda tutilgan.

Shunday qilib, ijodiy faoliyat raqamli texnologiyalar orqali odamlarga yangi tajribalar, bilimlar va echimlar berishga yordam beradi. U shuningdek, yangi mahsulotlar va xizmatlarni yaratish, bozorni yangilash va jamiyatni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Chunki ushbu jarayonda nomoddiy ne'matlar yaratish orqali katta mablag' ishlash imkoniyatlarini ham yaratish mumkin.

Reklama sohasidagi ijodiy faoliyat

Kreativ industriyaning muhim yo'nalishlaridan biri bu – reklama sohasidagi ijodiy faoliyatdir. Reklama – kreativ iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, iqtisodiy o'zgarishlar, ijodiy faoliyat va samarali innovatsiyalarning vujudga kelishida asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Mazkur sohada ijodkorlik reklama strategiyalarini shakllantirish, branding, vizual kontent, animatsiya, videoroliklar, grafik dizayn va o'yinli konstruksiyalar orqali ifodalanadi.

Xususan, reklamada branding muhim yo'nalish sifatida e'tirof etiladi. U brendlarni identifikatsiya qilish, ularning bozorga ta'sirini oshirish va foydalanuvchi ongida mustahkam joylashishiga xizmat qiladi. Bugungi global bozorda brendlar o'rtasidagi kuchli raqobat reklamani yanada ijodiy va samarali yo'sinda olib borishni taqozo etmoqda.

Reklama kampaniyalari zamonaviy raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda, marketing strategiyalarining ajralmas bo'lagiga aylangan. Ijtimoiy tarmoqlar, interaktiv reklama vositalari, raqamli platformalarda yaratilgan kontentlar – bularning barchasi kreativ industriya rivojida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Natijada, reklama orqali nafaqat iqtisodiy foyda, balki ijtimoiy ong shakllanishi va iste'molchilarning axloqiy-estetik qadriyatlariga ta'sir qilishga erishiladi.

San'at ashyolari va madaniy meros ob'ektlarini asrash faoliyati

Kreativ industriyaning yana bir dolzarb yo'nalishi bu – san'at ashyolari va madaniy meros ob'ektlarini asrashga qaratilgan faoliyatdir. Bu faoliyat muzeylar, galereyalar, ko'rgazmalar, madaniy tadbirlar orqali jamiyatning tarixiy-estetik boyligini saqlash, uni zamonaviy avlodga yetkazish va ijodiy rivojlanishga xizmat qilishga qaratilgan.

Madaniy merosni saqlash va ommalashtirish jarayoni, bir tomondan, milliy an'analarni qo'llab-quvvatlash, ikkinchi tomondan esa, turizm, kreativ ta'lim va texnologik innovatsiyalar sohalariga turtki beradi. Mazkur faoliyatlar kreativ industriyadagi boshqa yo'nalishlar – dizayn, san'at, raqamli madaniyat bilan uzviy integratsiyalashgan holda ishlaydi.

San'at ashyolarini asrash bilan bog'liq ishlar – nafaqat madaniyatni saqlash, balki iqtisodiy o'sish, jamiyatda estetik va intellektual muhitni rivojlantirish, xalqaro madaniy almashuvlarni kuchaytirish imkonini beradi. Bu borada amalga oshirilayotgan tashabbuslar kreativ industriyaning barqaror rivojlanishida asosiy omillardan biri sifatida qaraladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot davomida kreativ iqtisodiyotning mazmuni, ta'rifi, asosiy prinsiplari va uning sanoat turlari chuqur tahlil qilinib, quyidagi muhim xulosalar va amaliy takliflar ilgari surildi:

Kreativ iqtisodiyot fanini shakllantirish va ta'lim tizimiga joriy etish. "Kreativ iqtisodiyot" fanini mustaqil fan sifatida shakllantirish, uni oliy ta'lim muassasalarining o'quv dasturlariga darslik asosida kiritish va amaliyotga tatbiq etish dolzarbdir. Shuningdek, ushbu fan asosida kadrlar tayyorlash, ularni qayta tayyorlash va malakasini oshirish bo'yicha davlat ta'lim standartlari va o'quv dasturlarini takomillashtirish maqsadga muvofiq, deb hisoblanadi.

Kreativ iqtisodiyotning statistik hisobotini shakllantirish. Mamlakat Yalpi ichki mahsuloti (YaIM) va hududiy mahsulotlar tarkibida kreativ iqtisodiyotning ulushini alohida hisobga olish, tarmoqlar kesimida aniq statistik ko'rsatkichlarni ishlab chiqish va yuritish zarur.

Davlat va xususiy investitsiyalarni jalb qilish. Kreativ iqtisodiyotning rivojlanishi uchun davlat va xususiy sektor investitsiyalarini jalb etish, davlat-xususiy sheriklik asosida rivojlantirish, shu bilan birga raqamli

innovatsion texnologiyalar asosida tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish bo'yicha aniq huquqiy va iqtisodiy mexanizmlarni ishlab chiqish lozim.

Dual ta'lim tizimini joriy etish. Mazkur sohani chuqur egallash uchun nazariya bilan amaliyotni uyg'unlashtiruvchi dual ta'lim modelini joriy qilish zarur. Bu orqali talabalar ijodiy va iqtisodiy ko'nikmalarni bevosita ishlab chiqarish muhitida shakllantirish imkoniga ega bo'ladi.

Xalqaro tajribalarni o'rganish va transfer qilish. Rivojlangan mamlakatlar tajribasiga asoslangan holda, xalqaro hamkorlikda kreativ iqtisodiyot bo'yicha qo'shimcha ixtisoslashtirilgan o'quv dasturlari, ilmiy va amaliy qo'llanmalar, darsliklar yaratish va sohaga tatbiq etish zarur.

Kreativ iqtisodiyotning milliy iqtisodiy modelga tatbiq etilishi, u bo'yicha mutaxassislar tayyorlanishi va iqtisodiyotning muhim tarmog'i sifatida e'tirof etilishi – mamlakatning barqaror rivojlanishiga, raqobatbardoshlik darajasining oshishiga, aholining farovonligiga va innovatsion salohiyatning kengayishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining 2024-yil 3-oktabrda imzolangan "Kreativ iqtisodiyot to'g'risida"gi O'RQ-970-sonli Qonuni. Qonunchilik palatasi tomonidan 2024-yil 30-sentyabrda qabul qilingan. Senat tomonidan 2024-yil 30-sentyabrda ma'qullangan.
2. Pardaev M., Muhammedov M., Pardaev O. Iqtisodiyotning turlari va ta'riflari. <https://telegra.ph/I%D2%9Btisodiyotning-turlari-va-tariflari-07-08-2.2666.12.02.7-avgust,2024-yil>.
3. Usmonov B. Nima uchun kreativ iqtisodiyot? "Xalq so'zi" Telegram sahifasi, 2024-yil 7-noyabr.
4. Sayfullaev M. Kreativ iqtisodiyot – barqaror rivojlanish garovi. https://uza.uz/uz/posts/kreativ-iqtisodiyot-barqaror-rivozhlanish-arovi_644945.
5. Abduraimova N. Kreativ industriya: kreativ mahsulot va xizmatlar bozori rivojlanadi. O'zA axborot agentligi. <https://uza.uz/category/business>.
6. Abduraimova N. Kreativ industriya: kreativ mahsulot va xizmatlar bozori rivojlanadi. <https://daryo.uz/>.
7. Durman M. O'zbekiston uchun ijodiy iqtisodiyot juda muhimligi va buning sabablari aytili. <https://daryo.uz/>.
8. Pardaev M. Kreativ iqtisodiyotning ta'rifi va prinsiplari. <https://telegra.ph/KREATIV-I%D2%9ATISODIYOTNING-TARIFI-VA-PRINCIPLARI-11-10.SamTVR,MTRK,2024-yil10-noyabr.-0,2b.t>.
9. Pardaev M. Kreativ industriya sohalari va ularning mazmuni. <https://telegra.ph/KREATIV-INDUSTRIYA-SO%D2%B2ALARI-VA-ULARNING-MAZMUNI-11-11.SamTVR,MTRK,2024-yil11-noyabr.-0,2b.t>.
10. Tuxliev I.S. O'zbekistonda kreativ turizmni rivojlantirish xususiyatlari. <https://telegra.ph/%D0%8EZBEKISTONDA-KREATIV-TURIZMNI-RIVOZHLANTIRISH-HUSUSIYATLARI-11-11.SamTVR,MTRK,2024-yil11-noyabr.-0,2b.t>.
11. Rizaev N. Yorqin kelajak uchun "Aqli" texnologiyalar. "Xalq so'zi" gazetasi, 2024-yil 31-oktyabr, 223-son, 1 va 4-betlar.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. aprel. № 3. navbatdan tashqari son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>